

FR. LOČNIŠKAR:

Stankov poslednji božični večer.

red prazniki je bilo. V sobi ozke predmestne ulice sedi pri oknu deček štirinajstih let in gleda v okno na nasprotni strani ulice, kjer se gibljejo za zavesami veseli ljudje.

»Kaj res ne pojdeš za te praznike domov?« ogovori študentka njegova gospodinja, ki je prišla tiho v sobo.

»Nimam denarja,« odgovori plašno drugošolec Stanko.

»Ti pa jaz posodim, mi ga po praznikih vrneš,« pravi gospodinja.

»Ne vem, če bi vam mogel vrniti, gospa. Pojdem rajši o Veliki noči, ko bo lepše vreme,« se odloči dijaček.

»Kakor veš, saj te nič ne silim.« — In odšla je zopet tiho v kuhinjo.

Stanko pa je vzel ponovno v roko drobno knjižico, ki jo je pravkar odložil na policičo pri oknu. Začel je ponavljati latinske molitve, ki mu kar niso hotele v glavo.

Za praznike se je odločil, da ostane v mestu. Nič ga ni mikalo domov, odkar ni imel staršev. Dve leti je že od tega, ko so mu položili tudi mater v grob. Oče je odšel že pred njo v večnost. Stanko je imel tedaj komaj pet let. Toliko, da ga je pomnil. Njemu je oče zapisal doto in naročil, da ga naj s tem denarjem izštudirajo.

Njegov starejši in edini brat se je kmalu oženil, in Stanko je imel v počitnicah polno dela s svojimi kričavimi nečaki. Rad jih je imel kot svoje bratce, pa kar smešno se mu je zdelo, da je že — stric.

Vse počitnice, dan za dnem je moral varovati otroke. Saj jih je imel rad, a vendar se mu je časih tožilo po veseli družbi sovrstnikov, dijakov iz sosednih vasi, ki so ga ob nedeljah popoldne vabili s seboj.

Neke nedelje je res šel z njimi. Hodili so po gozdovih, prepevali in telovadili po drevju ter obujali spomine na minulo šolsko leto.

Stanko se je vrnil šele v mraku. Bratu je prej povedal, da pojde s sošolci, njegove žene pa ravno ni bilo doma. Brat ni nič rekel, a žena je bila zvečer jako neprijazna.

Drugo jutro, ko ni bilo brata blizu, ga je oštela: »Ne boš mi hodil takole okrog! Kdor hoče jesti, mora tudi delati, ali pa ostani drugič rajši v mestu pri gospodi, ki se lahko izprehaja v petek in svetek.«

Stanko ni nič rekel. Zbolelo ga je v srcu ob spoznanju, da jim je doma v breme in da nima več pravega doma.

Zopet je ob nedeljah popoldne pazil na nečake, a zdelo se mu je, da ga svakinja v kljub temu ni več prijazno pogledala.

Ko je odhajal nazaj v mesto, mu ni več spekla z mlekom mešenega kruha, samo pol hleba domačega kruha mu je odrezala in ga molče ter z nevoljo položila na njegov siromašni kovčeg.

Poslovil se je na hitro in zavil po bregu za hišo. Ni hotel iti skozi vas kot navadno. Bal se je, da bi mu vsak čital na obrazu, kaj se godi v njegovem srcu. Nikoli ni tako bridko občutil, da z materjo umrje tudi dom. Mati mu je spekla belega kruhka, ga omesila z mlekom in blagoslovila z ljubeznijo. Tuja roka prereže hleb in daruje polovico, prav kot izsiljeno miloščino.

Stanku se je orosilo oko pri pogledu na ubožni kovčeg in ob spominu na mater, ki morda v grobu sluti njegovo bolečino...

*

Tako je sklenil, da prve božične praznike preživi v mestu. Ni ga več veselilo domov. Poleg tega se je zbujal v njegovem značaju čut samostojnosti.

Njegovo šolanje je zadelo v povojnih razmerah na neprilike. V zapuščini določeni denar je izgubil toliko na svoji veljavi, da bi bil moral že to leto prekiniti šolanje.

Usmilila pa se je ubogljivega dijačka njegova gospodinja. Dogovorila se je z dečkovim bratom, da ji je vsako leto dajal za stanovanje le nekaj različnih pridelkov. Drugo pa je Stanko odslužil s tem, da je gospodnji razžagal in naklal drv, časih kaj prinesel in naredil kako drugo uslugo. Hrano mu je gospodinja izprosila v samostanu.

Polno ubožnih dijakov je imelo tam dvakrat na dan hrano. Za to dobroto so hodili patrom ministrirat. V začetku Stanka niso silili, ker je bilo drugih dovolj. A za praznike so se razšli dijaki večinoma na svoje domove, le nekaj jih je ostalo v mestu, med temi tudi Stanko. Zato se je moral te zadnje dneve privaditi strežniški službi. To mu pa ni šlo lahko. Prej se je premalo zanimal, ker je mislil, da morda niti v poštev ne pride. Učil se je že več dni in znal molitve na pamet, vedenja pred altarjem pa si ni mogel vtisniti v spomin. Hodil je na skrivnem opazovat druge, a prišedši domov, se mu je vse zopet zmešalo.

Dva dni pred prazniki je imel preizkušnjo. Cerkovnik mu je pripravi vse in odšel je z duhovnikom k stranskemu oltarju.

V začetku je šlo gladko. Nekako do evangelija. Tam se mu je pripetila prva nezgoda. Zdrsnila mu je z velikim ropotom mašna knjiga na tla. Obšla ga je silna vročina pri tej nepriliki. Zdelo se mu je, da so oči vseh vernikov obrnjene vanj. Sram ga je bilo do solz in bal se je, da ga vidi kak znanec. V tem neprijetnem položaju je pozabil na nekatere odgovore. Spomniti ga je moral nanje šele duhovnik. Zdaj ni več vedel, kaj naj stori in govori. Mislil je na ljudi za svojim hrbtom in v tej zadregi naredil še več napak. Samo eno si je želel: Da bi bilo hitro končano! — —

Nič ni vedel, kako je prišel v zakristijo. Srce mu je tolklo kot klavir in želel si je samo pod milo nebo in domov v samoto.

Duhovnik ni nič rekel, toda cerkovnik ga je v kotu pri omari strahovito oštel in izrekel razsodbo: »Ti ne smeš več priti sem! Že povem gospodu predniku, kaka lenoba si — še danes te spodijo od kosila in večerje, ker imamo vrednejših dovolj. Le pojdi, odkoder si prišel!«

Stanko je ves obupan zapustil cerkev. Krenil je po samotnih ulicah iz mesta. Ni čutil skozi slabotno suknjico ostrega mraza, tako je vplival nanj nesrečni dogodek. »Ob hrano sem,« mu je rojilo neprenehoma po glavi. »Kam sedaj? Domov?«

Ustavil se je v gozdu za mestom. Samotno je bilo tam in nikogar ni čutil blizu. Naslonil se je na drevo in v bolesti zaklical kot otrok: »Mati, pomagajte mi!« — Odmeval je samotni glas po širnem in mrzlem zimskem gozdu. —

Vrnil se je v mesto, na videz pomirjen. V žepu je imel še nekaj denarja, ki mu ga je dal pred kratkim stric, ki ga je srečal na ulici. Kupil je pri peku kruha in sklenil ob samem kruhu prebiti praznike. Upal je, da mu po praznikih že kak sošolec nasvetuje, kako bi prišel vsaj do kosila. V samostan si ni upal več. Saj mu je cerkovnik odpovedal hrano.

Doma je pred gospodinjo zamolčal resnico. Sram ga je bilo. Rekel je samo, da je šlo še dosti dobro.

In šel je zopet drugi dan ob isti uri, da bi gospodinja ničesar ne slutila. Namesto k jedi pa je hodil na izprehod.

*

Božični večer. Po razsvetljenih ulicah so hitele množice v cerkve. Zvonovi so oznanjali zemljanom veselo blagovest miru in ljubezni.

K polnočnici je šel tudi Stanko. Šel je v mislih z materjo, ki ne čuti več mraza in bede zemeljskega življenja. Nikoli v življenju mu ni bila rajna mati tako neprestano v mislih kot ta dan. Videl jo je v duhu, kako se je časih trudila s peko, da bi zadovoljila vse. Pomagala jim je pri jaslicah, pripravljala oblekice za praznike in šla z njim, ki je bil najmlajši, v cerkev k polnočnici. Tam mu je grela prstke, če ga je zeblo, a doma mu je pripravila takoj kaj gorkega, da se je ogrel.

Danes pa hodi sam po svetu in nikogar ni, ki bi ga samo vprašal, kako mu je.

Stanko je zavil v cerkev. Gorkeje je bilo tam kot zunaj na ulici. Od same svetlobe mu je jemalo vid in bilo mu je skoro neprijetno ob tej razsvetljavi. Plazil se je ob zidu, da bi dosegel temen kot pri stranskem oltarju. Tam bi ga ne videli ljudje. Dobil je kot nalašč v mračnem kotu izpovednico. Sedel je na stopnico, kamor poklekajo izpovedanci, se naslonil v kot in zagrnil pred seboj zaveso.

Zazvončkljali so zvončki in zaigrale orgle tako lepo in milo kot nikoli v letu. Prepevali so pastirčki na betlehemskih poljanah, da se je topilo srce v komaj sluteni sreči. Vonj kadila je napolnil ozračje in z omamljivim opojem napolnjeval prsi. Kakor pihljanje angelskih perutnic je bilo čutiti v ozračju in lahen šum je udarjal ob stene izpo- vednice, uspravajoč in pomirjujoč onemoglega dečka . . .

*

Zjutraj je našel cerkovnik v izpovednici napol zmrzlega mlade- niča. Poklical je stražnika, ki je preskrbel rešilni voz. Odpeljali so onemoglega v bolnico.

Deček se je tam zavedel. Povedal je, kako se piše, kaj in odkod je.

Drugo so spoznali zdravniki. Lakota ga je zgrudila in mraz mu je zašel do kosti.

»Zakaj ne greš domov, saj si s kmetov?« ga je vprašal zdravnik.

Stanko se je bridko nasmehnil in odgovoril: »Nimam več doma, odkar so mi umrli starši!« Zdravnik je zmajal z glavo in se zamislil.

Tako je prebil Stanko svoj božič v bolnici. Neodporno telo pa ni moglo prenesti te nezgode. Pritisnila je pljučnica in vsa zdravniška pomoč ni mogla dečka rešiti.

Mnogo je govoril v bolezn, klical mater ter se pogovarjal z njo kot dete.

Tretji dan pa ga je privabila mati k sebi — v kraljestvo miru in ljubezni. —

Vprašanje.

*Dolge muštace,
klešče — roké,
poleg pa vlačí
dolge nogé.*

*Kadar počrni
vodico noč,
vpreže kočijo —
pr . . . skozi loč!*

*Tatek, li veš ti,
kdo je ta spak?
»I, no, gotovo,
Zoranček — rak!«*

Albin Čebular.

